

„თეთრი სიის“ მნიშვნელობა საქართველოს სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე ორგანიზაციებისთვის და მისი აქტუალობა 2018-2022 წლებში

ანა ჩაგელიშვილი

ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი

მოწვეული ლექტორი

საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს

ქ. თბილისი, სამღერეთის ქ. №5

+995 598 559 805

ana.chagelishvili@giu.edu.ge

ზურაბ მუშკუდიანი

ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი

პროფესორი

საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუს

ქ. თბილისი, სამღერეთის ქ. №5

+995 599 800 604

zurab.mushkudiani@giu.edu.ge

აბსტრაქტი

ყოველწლიურად, სახელმწიფო შესყიდვებზე საქართველოს მშპ-ს დაახლოებით მეათედი მოდის. აღნიშნული ფაქტი ასევე ხაზს უსვამს მის მნიშვნელობას ბიზნეს სექტორის იმ სუბიექტებისათვის, რომლებიც აქტიურად არიან ჩართულნი საშემსყიდველო პროცესებში. მთელი რიგი მიზეზების გამო სახელმწიფო შესყიდვები რეგულირდება შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზითა და რეგულაციებით, რაც გარკვეულ შემთხვევებზე ფაქტორებსა და რთულადგადასალახავ ბარიერებს წარმოშობს მასში მონაწილე სუბიექტებისათვის. სწორედ ამგვარი პროცესების გამარტივების მიზანს ემსახურება სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს მიერ წარმოებული „თეთრი სია“ - კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრი, სადაც შესაბამისი კრიტერიუმების დაკმაყოფილების შემდგომ რეგისტრირდებიან მსურველი მიმწოდებლები. მიუხედავად ამისა, მრავალი სუბიექტისათვის აღნიშნულ სიაზე ინფორმირებულობის ხარისხი და მასში მოხვედრის ინტერესი დაბალია. უფრო მეტიც, ზემოაღნიშნულ რეესტრთან დაკავშირებით არსებობს უარყოფითი მოსაზრებები, რომელთა განხილვაც აუცილებელია ობიექტური შეფასებებისათვის და ადეკვატური რეკომენდაციების შემუშავებისათვის. შესაბამისად, ნაშრომის მიზანია „თეთრი სიის“ მნიშვნელობის განხილვა და მისი აქტუალობის შეფასება ბოლო 5 წლის განმავლობაში, რისთვისაც გამოყენებულ იქნა სამაგიდე კვლევა.

საკვანძო სიტყვები: სახელმწიფო შესყიდვები; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო; „თეთრი სია“; კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრი.

THE IMPORTANCE OF THE "WHITE LIST" FOR ORGANIZATIONS PARTICIPATING IN STATE PROCUREMENT OF GEORGIA AND ITS RELEVANCE IN 2018-2022

Ana Chagelishvili

Doctor of Business Administration

Invited lecturer

Georgian International University GIU

Tbilisi, Samghereti st. No. 5

+995 598 559 805

ana.chagelishvili@giu.edu.ge

Zurab Mushkudiani

Doctor of Business Administration

Professor

Georgian International University - GIU

St. Tbilisi, Samghereti st. No. 5

+995 599 800 604

zurab.mushkudiani@giu.edu.ge

Abstract

Every year, about a tenth of Georgia's GDP comes from state procurement. The mentioned fact also emphasizes its importance for those entities of the business sector that are actively involved in procurement processes. Due to a number of reasons, public procurement is regulated by the relevant legal framework and regulations, which creates certain obstacles and hard-to-overcome barriers for the entities participating in it. The purpose of simplifying such processes is served by the "white list" produced by the State Procurement Agency - the register of qualified suppliers, where willing suppliers are registered after meeting the relevant criteria. Nevertheless, for many subjects, the degree of awareness of the mentioned list and the interest to get into it are low. Moreover, there are negative opinions regarding the above-mentioned register, which must be considered for objective evaluations and for the development of adequate recommendations. Therefore, the aim of the paper is to discuss the importance of the "white list" and evaluate its relevance in the last 5 years, for which a desk research was used.

Keywords: State procurement; State Procurement Agency; "White List"; Register of Qualified Suppliers

შესავალი

სახელმწიფო დაწესებულებები სხვადასხვა სახის რესურსებს მთელი რიგი კანონმდებლობის, წესებისა თუ რეგულაციების დაცვით შეისყიდიან, რაც სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში ერთიანდება (ჩაგელიშვილი 2018). შესყიდვაში მონაწილეობის მსურველისთვის ელექტრონულ თუ არაელექტრონულ პროცედურებში მონაწილეობა დაკავშირებულია ფინანსებთან და მთელი რიგი დოკუმენტაციის წარმოდგენასთან. სწორედ ამ პროცესების გამარტივების მიზანს ემსახურება სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს მიერ კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრის - „თეთრი სიის“ წარმოება. მიუხედავად აღნიშნული

მიზნისა, სფეროს სპეციალისტების მოსაზრებით, შესაძლოა ადგილი ჰქონდეს პარალელურ და კონკურენციის დამაზიანებელ მოვლენებს.

სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე მიმწოდებელთა გარკვეული რაოდენობა არ ინტერესდება „თეთრ სიაში“ დარეგისტრირებითა თუ მისი სარგებლის მიღებით, ხოლო ზოგიერთი მათგანი კი დღემდე არ ფლობს ინფორმაციას აღნიშნულ რეესტრსა და მის უპირატესობებზე. სწორედ ამიტომ, ნაშრომის მიზანია „თეთრი სიის“ უპირატესობისა თუ ნაკლოვანებების გამოკვეთა სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე პირებისათვის და ბოლო წლების განმავლობაში მისი აქტუალობის შეფასება. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად შერჩეულ იქნა სამაგიდე კვლევის (ანალიზი, სინთეზი, ინდუქცია, დედუქცია თუ სხვა ტექნიკები) და სტატისტიკური მეთოდები (დაჯგუფება, გრაფიკული თუ ცხრილური გამოსახვა და სხვა). სტატისტიკური დამუშავებისათვის მასალები აღებულია სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს ოფიციალური მონაცემებიდან.

ძირითადი ნაწილი

სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრის, ანუ იგივე „თეთრი სიის“ წარმოება სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს ერთ-ერთი ფუნქციაა, რასაც იგი 2012 წლიდან თავის ოფიციალურ ვებ-გვერდზე (procurement.gov.ge) ელექტრონულად და საჯაროდ ახორციელებს. აღნიშნულ სიაში ერთიანდებიან მხოლოდ ის მიმწოდებლები, რომლებიც „თეთრ სიაში“ დარეგისტრირებისათვის აუცილებელ კრიტერიუმებს აკმაყოფილებენ და შესაბამისად, გამარტივებული პროცედურებითაც მხოლოდ რეგისტრირებული სუბიექტები სარგებლობენ (საქართველოს კანონი სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ 2005, მ:3, პ:1(მ1); მ:4, პ:6 (კ1)). სახელმწიფო შესყიდვების განმახორციელებელ დაწესებულებებს, სამსახურებსა თუ ინდივიდებს სუბიექტის „თეთრ სიაში“ არსებობის საკითხის გარკვევა სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს ვებ-გვერდზე, შესაბამისი მოდულის საძიებო ველში საიდენტიფიკაციო კოდის გადამოწმებით შეუძლიათ. უშუალოდ „თეთრ სიასთან“ დაკავშირებულ ძირითად საკითხებს კი არეგულირებს საქართველოს კანონი „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ და მის საფუძველზე დამტკიცებული კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტი - სახელმწიფო შესყიდვების თავმჯდომარის №2 ბრძანება „თეთრი სიის წარმოების წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ“.

„თეთრი სია“ მიმწოდებლებისთვის მიმზიდველია იმ უპირატესობების გამო, რითაც შეუძლიათ ისარგებლონ ნებისმიერი საშუალებით განხორციელებულ სახელმწიფო შესყიდვის პროცესში. რეგისტრირებული სუბიექტები შემსყიდველ ორგანიზაციას წარუდგენს წინასწარ გადასახდელი თანხის ნახევარი ოდენობის გარანტიას წინასწარი ანგარიშსწორების შემთხვევაში. ასევე ნახევარი ოდენობის მოთხოვნილ თანხას წარუდგენს შემსყიდველს ხელშეკრულების შესრულების უზრუნველყოფის გარანტიის მოთხოვნის შემთხვევაში. უფრო მეტიც, თუ შემსყიდველი მიიღებს გადაწყვეტილებას, შესაძლოა სრულად გაათავისუფლოს სუბიექტი ხელშეკრულების შესრულების უზრუნველყოფის გარანტიის წარდგენის ვალდებულებისაგან (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №2 2016, მ:10).

იქიდან გამომდინარე, რომ „თეთრი სიისთვის“ დამახასიათებელია გარკვეული უპირატესობის მინიჭება რეგისტრირებული სუბიექტებისთვის, აუცილებელია მიმწოდებლების მიერ მთელი რიგი მოთხოვნების დაკმაყოფილება. მასში დარეგისტრირება ნებისმიერი მიმწოდებლისთვის არის შესაძლებელი (მათ შორის არარეზიდენტებისთვის და უცხო ქვეყნის საწარმოს ფილიალებისთვის), რომელიც რეგისტრაციის მოთხოვნის დღის მდგომარეობით (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №2 2016, მ:3, პ:2):

- ბოლო 1 წლის განმავლობაში არ არის რეგისტრირებული სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს „შავ სიაში“ და არც გაფრთხილებული აღნიშნულ სიაში დარეგისტრირებასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული წარმოების საფუძველზე;
- მის მიმართ არ მიმდინარეობს რეორგანიზაციის, ლიკვიდაციისა თუ გადახდისუნარობის საქმის წარმოება, არც მოვალეთა რეესტრში არ არის რეგისტრირებული და არც დავალიანება არ აქვს სახელმწიფო ბიუჯეტის წინაშე. ასევე, სუბიექტს განახლებული უნდა ჰქონდეს ამონაწერი მეწარმეთა და არასამეწარმეო (არაკომერციულ) იურიდიულ პირთა რეესტრიდან.
- შემსყიდველი ორგანიზაციებისგან მიღებული აქვს მინიმუმ ორი ცნობა ბოლო სამი წლის განმავლობაში, სახელმწიფო შესყიდვის საფუძველზე გაფორმებული ხელშეკრულებების სათანადოდ შესრულების შესახებ (ხელშეკრულების ღირებულება მინიმუმ 10 000 ლარი – საქონლის ან მომსახურების შესყიდვის შემთხვევაში, ხოლო სამუშაოს შესყიდვის შემთხვევაში მინიმუმ 20 000 ლარი);
- მიმწოდებელი, ან მის წარმომადგენლობაზე თუ ხელმძღვანელობაზე უფლებამოსილი არცერთი პირი არ არის ნასამართლევი, ნასამართლობა მოხსნილი ან გაქარწყლებული აქვს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის კონკრეტული მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულისათვის;
- ბოლო სამი წლის განმავლობაში აქვს მინიმუმ 1 000 000 ლარის საერთო ბრუნვა, მაგრამ ბოლო წლის განმავლობაში მინიმუმ 200 000 ლარი ან ბოლო სამი წლის განმავლობაში გაფორმებული სახელმწიფო შესყიდვის შესახებ მინიმუმ 20 ხელშეკრულება ჯეროვნად აქვს შესრულებული, მაგრამ ბოლო წლის განმავლობაში მინიმუმ 5 ხელშეკრულება;

ზემოაღნიშნული კრიტერიუმების შესაბამისი მიმწოდებლის მიმართვის შედეგად, სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო იღებს „თეთრ სიაში“ დარეგისტრირების შესახებ დადებით ან უარყოფით გადაწყვეტილებას. უნდა აღინიშნოს, რომ თანხმობის შემთხვევაში, რეგისტრაციის ვადაა 1 წელი, რომლის გაგრძელებაც შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ დადგენილი კრიტერიუმებთან შესაბამისობა არ იცვლება (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №2 2016, მ:6-7).

მიუხედავად იმისა, რომ „თეთრი სია“ კვალიფიციური მიმწოდებლებისათვის შესყიდვების პროცესის გამარტივებას ემსახურება, არსებობს საპირისპირო მოსაზრებები აღნიშნული რეესტრის წარმოების მიზანშეწონილობასთან დაკავშირებით. მათი მსხვილ ჯგუფებად გაერთიანებით შესაძლოა გამოიყოს ძირითადი უარყოფითი მხარეები. ერთ-ერთი მიზეზი, რის გამოც „თეთრი სიის“ წარმოება არ არის გამართლებული არის ის, რომ სახელდება „კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრი“ თავისთავად დამაბნეველი თუ დისკრიმინაციულია, რადგანაც აღნიშნული რეესტრის მიღმა დარჩენილი სუბიექტების არაკვალიფიციურობასა თუ გაურკვეველ რეპუტაციაზე მიაწინებს (მგელაძე 2016, 74).

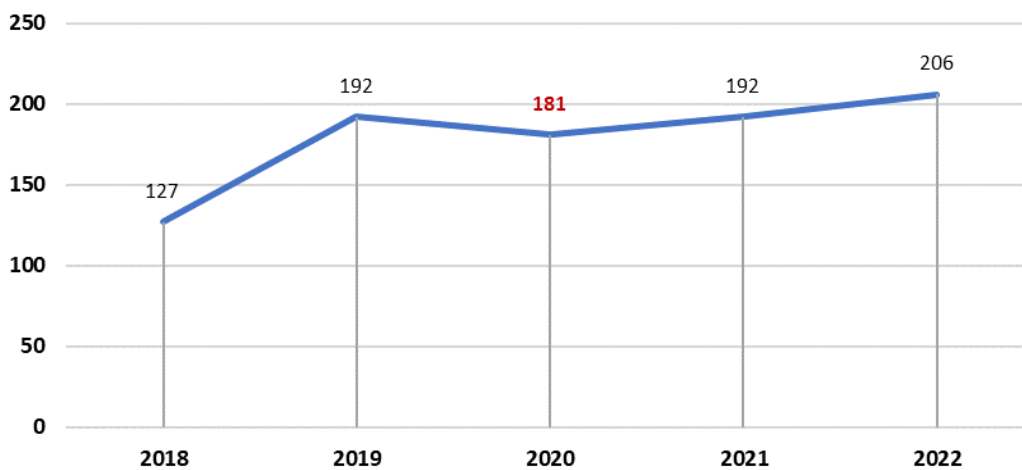
„თეთრი სიის“ მეორე მნიშვნელოვანი ხარვეზი, რითაც შესაძლოა ირღვეოდეს თანაბარი კონკურენციის პრინციპი, არის ის, რომ რეგისტრირებული სუბიექტების კვალიფიციურებად აღიარებით სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო ირიბად უზიარებს შემსყიდველ ორგანიზაციებს უპირატეს მიმწოდებელთან საშემსყიდველო ურთიერთობებისკენ. აღნიშნული მოვლენა ძირითადად დამახასიათებელია გამარტივებული შესყიდვებისათვის (მგელაძე 2016, 74).

კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრის მესამე მნიშვნელოვანი უარყოფითი მხარეა მიმწოდებელთა კვალიფიციურად ჩათვლის კრიტერიუმების არასაკმარისობა. ყველა ის კრიტერიუმი, რომლებიც ზემოთ იყო განხილული, ფორმალურია და არ იძლევა გარანტიას, რომ მიმწოდებელი სამომავლოდ ხელშეკრულებით ნაკისრ ვალდებულებებს ჯეროვნად შეასრულებს (მგელაძე 2016, 74). უნდა აღინიშნოს, რომ სააგენტოს მხრიდან წარსულში ადგილი ჰქონდა „თეთრ სიაში“ დარეგისტრირებისათვის მოთხოვნების შემსუბუქებას, რაც თავის მხრივ ეხმარება

მიმწოდებლებს „კვალიფიციურის“ სტატუსის მოპოვებაში და ზრდის კონკურენციის დონეს სახელმწიფო შესყიდვებში (ჩაგელიშვილი და სისოშვილი 2018, 13).

ბოლო ხუთი წლის სტატისტიკურ მონაცემებს თუ გადავხედავთ, სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოში „თეთრ სიაში“ რეგისტრაციასთან დაკავშირებით ყოველწლიური მიმართვიანობა მზარდია (იხ. დიაგრამა 1). გამონაკლისს წარმოადგენს მხოლოდ 2020 წელი, რაც სავარაუდოდ COVID-19 პანდემიის გავრცელების შედეგად გამოწვეულ დაბალ აქტივობას უკავშირდება (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2019, 35; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2020, 42; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2021, 53; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2022, 44; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2023, 44). უნდა აღინიშნოს, რომ პანდემიის გავლენა არა მხოლოდ „თეთრი სიის“ მიმართულებით, არამედ სახელმწიფო შესყიდვების სფეროს არაერთ მიმართულებაზე აისახა, რომელთა შორის გამოირჩევა გამარტივებული შესყიდვების ნაწილი (Chagelishvili and Surmanidze 2021).

დიაგრამა 1. „თეთრ სიაში“ დარეგისტრირების თაობაზე სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების საერთო რაოდენობა 2018- 2022 წლებში

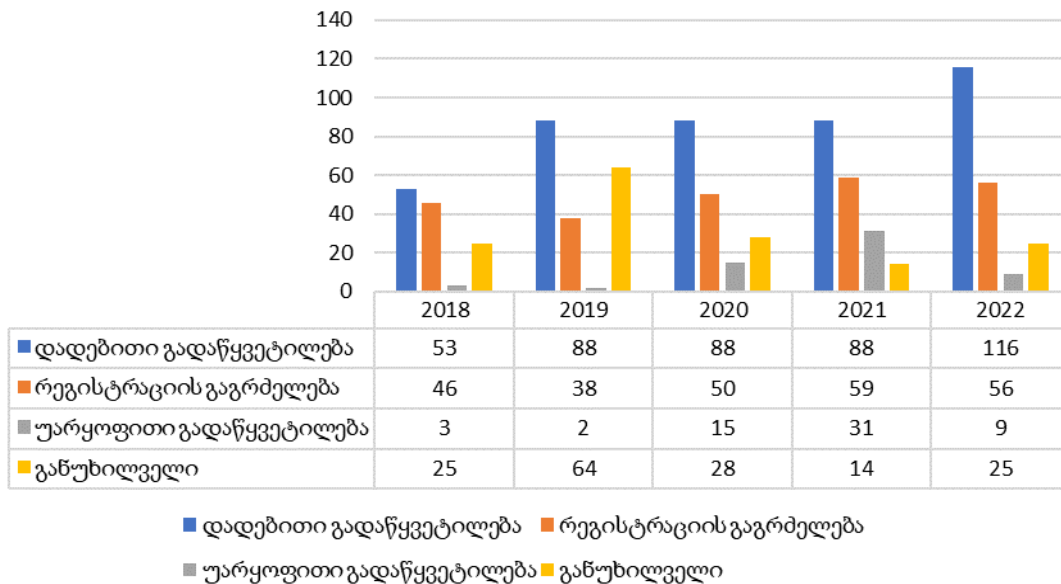

წყარო: სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს 2018-2022 წლების საქმიანობის ანგარიშები

მიუხედავად იმისა, რომ მზარდია მომართვიანობა „თეთრ სიაში“ რეგისტრაციასთან დაკავშირებით, საინტერესოა თუ როგორია განაწილება გადაწყვეტილებების სტატუსების მიხედვით (იხ. დიაგრამა 2).

დიაგრამა 2. „თეთრ სიაში“ რეგისტრაციასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილებების განაწილება სტატუსების მიხედვით (2018-2022 წლები)

წყარო: სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს 2018-2022 წლების საქმიანობის ანგარიშები

როგორც ბოლო 5 წლის მონაცემები გვიჩვენებს, სააგენტოს მიერ მიღებული დადებითი გადაწყვეტილებები არ ხასიათდება კლებადი ტენდენციით და რეგისტრაციის გაგრძელებასაც სულ უფრო და უფრო მეტი სუბიექტი ითხოვს. იმავეს ვერ ვიტყვით რეგისტრაციაზე უარყოფით გადაწყვეტილებების რაოდენობაზე, რომელიც ბოლო 3 წელიწადში გაზრდილია (წინა წლებთან შედარებით) და რაც შესაძლოა რეგულაციების მოთხოვნებისა თუ სააგენტოს პოლიტიკის გამკაცრება-შერბილების ტენდენციებს დავუკავშიროთ. რაც შეეხება მომართვების განუხილველად დატოვებას, ბოლო წლებში რაიმე კონკრეტული ტენდენცია არ ვლინდება და გამომწვევი მიზეზების სახელდებაც ლოგიკურ ჩარჩოებს სცდება (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2019; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2020; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2021; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2022; სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო 2023). თუმცა, შესაძლოა ითქვას, რომ მიმართვის განუხილველად დატოვება ხდება ისეთ შემთხვევებში, როდესაც სუბიექტი არ წარადგენს ან არ დააზუსტებს შესაბამის დოკუმენტაციას თუ ინფორმაციას (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №2 2016, მ:5, პ:3).

კვლევის შედეგები

საკითხების მიმოხილვამ აჩვენა, რომ დასახელება „კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრი“ თანმდევი შინაარსით მართლაც დისკრიმინაციულია, რადგანაც სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო ამ სტატუსს ანიჭებს სიის წევრს არა ყველა მიმწოდებლის მოკვლევის შედეგად, არამედ განაცხადის შემოტანის საპასუხოდ (დადებითი გადაწყვეტილების შემთხვევაში). რეალობა შემდეგნაირია, „თეთრ სიაში“ რეგისტრირდებიან ის მომწოდებლები, რომელთაც ამის სურვილი ჰქონდათ და შესაბამისი დოკუმენტაციაც წარმოადგინეს. მაშინ, როდესაც შესაძლოა უფრო მეტად კვალიფიციური და „დამსახურებული“ სუბიექტები ამ სიის

მიღმა დარჩნენ, რადგანაც სიაში ყოფნის ინტერესი არ გამოუხატავთ, შედეგად კი, შესყიდვების პროცესში კვალიფიციური მიმწოდებლების სახელით ვერ სარგებლობენ.

სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე შემსყიდველი ორგანიზაციებისთვის უცხო არ არის სააგენტოს მიერ რეკომენდაციების მუდმივი გათვალისწინებისკენ მოწოდება. რეკომენდაციის გათვალისწინების ეფექტი აქვს გამარტივებული შესყიდვების შემთხვევაში მიმწოდებლის შერჩევისას „თეთრი სიაში“ მყოფი სუბიექტისათვის უპირატესობის მინიჭებასაც.

ზემოთგანხილულ ხარვეზებთან ერთად კრიტერიუმების არასაკმარისობა და ფორმალურობა კმნის „თეთრი სიის“ ნაკლოვანებების ბირთვს. შესაბამისად, იმ მიზნებისა და შედეგების მიღწევისათვის, რისთვისაც სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტომ შექმნა აღნიშნული რეესტრი, საჭიროა მთელი რიგი საკითხების კორექტირება.

დასკვნა

ამგვარად, როგორც მიმოხილვამ აჩვენა, მიუხედავად იმისა, „თეთრი სია“ კონკურენციის წამახალისებელი თუ შემზღვეველია, მასში რეგისტრაციისათვის მომართვიანობა მზარდია და ფაქტია, რომ მიმწოდებლებს სახელმწიფო შესყიდვების პროცესის არაერთ რუტინასა თუ ფინანსურ ბარიერს უმარტივებს. მიუხედავად ამისა, მრავალი მიმწოდებელი დღემდე არ ფლობს ინფორმაციას არც „თეთრ სიაზე“ და არც მასში რეგისტრაციისათვის საჭირო მოთხოვნებზე, რითაც ხელიდან უშვებს მთელ რიგ გამარტივებულ პროცედურებსა და შესაძლოა პოტენციურ სარგებელსაც. რაც შეეხება კვალიფიციურ მიმწოდებელთა რეესტრის ადეკვატური სარგებლიანობის შეფასებას, აღნიშნული თავის მხრივ მოითხოვს უშუალოდ მარეგულირებლებისა (სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო, კონკურენციის სააგენტო და სხვა) თუ თავად მიმწოდებლების აქტიურ ჩართულობას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. მგელაძე, ლაშა. 2016. "შავი" და "თეთრი" სია - სახელმწიფო შესყიდვების სისტემაში კონკურენციის შემზღვეველი თუ წამახალისებელი ფაქტორები. ახალი ეკონომისტი 4 (43): 69-76. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://loi.com.ge/ka/eco/post/95/>.
2. საქართველოს კანონი სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ. 2005. (20 აპრილი). წვდომის თარიღი: 2023 წლის 28 ივლისი. <http://procurement.gov.ge/files/showfiles?id=d43e56ea-6bf9-40e7-b13f-590f6903747f>.
3. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. 2019. 2018 წლის საქმიანობის ანგარიში. თბილისი: სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://procurement.gov.ge/Files/ShowFiles?id=8947e249-b688-4682-93dc-5c905304946a>.
4. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. 2020. 2019 წლის საქმიანობის ანგარიში. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://procurement.gov.ge/Files/ShowFiles?id=c2f122ad-9047-43a7-9f93-44d615a997ac>.
5. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. 2021. 2020 წლის საქმიანობის ანგარიში. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://procurement.gov.ge/Files/ShowFiles?id=19539b18-4d67-42d9-80a0-12b91622ca28>.

6. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. 2022. 2021 წლის საქმიანობის ანგარიში. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://procurement.gov.ge/files/showfiles?id=753badc3-0ada-4fe4-9639-481664f946ec>.
7. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო. 2023. 2022 წლის საქმიანობის ანგარიში. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 1 აგვისტო. <http://procurement.gov.ge/files/showfiles?id=bb3f13aa-151d-45e5-b603-09d446b37dc4>.
8. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №2. 2016. (26 თებერვალი). წვდომის თარიღი: 2023 წლის 28 ივლისი. <http://procurement.gov.ge/files/showfiles?id=c8e8c580-b975-48a0-892a-661d665c03fe>.
9. ჩაგელიშვილი, ანა. 2018. ბაზრის კვლევის თავისებურებები სახელმწიფო შესყიდვების პროცესში (საქართველოს მაგალითზე). ეკონომიკა და ბიზნესი 11 (1): 159-165. წვდომის თარიღი: 2023 წლის 28 ივლისი. <http://eb.tsu.ge/?cat=nomer&leng=ge&adgi=505&title=%E1%83%91%E1%83%90%E1%83%96%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%A1%20%E1%83%99%E1%83%95%E1%83%9A%E1%83%94%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%A1%20%E1%83%97%E1%83%90%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%A3%E1%83%A0>.
10. ჩაგელიშვილი, ანა & გვანცა სისოშვილი. 2018. კონკურენციის დონის შეფასება სახელმწიფო შესყიდვების ელექტრონული საშუალებებისა და შესყიდვის კატეგორიების მიხედვით. კონკურენციის პოლიტიკის მეორე საერთაშორისო კონფერენცია - კონკურენციის პოლიტიკა: ტენდენციები დაგამოწვევები. თბილისი: საქართველოს კონკურენციის სააგენტო; თსუ. 10-21.
11. Chagelishvili, Ana & Natia Surmanidze. 2021. IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON PUBLIC PROCUREMENT IN GEORGIA (On the example of simplified procurement). The New Economist 16 (3 (N3-4)): 62-65. Last seen: 2023-year 31 July. doi: DOI suffix: 10.36962/NEC62-6303-04202162.